

IEEE: POSTAVLJANJE SPOMEN-OBILJEŽJA
NA OSTATKE GRAĐEVINE HE KRKA

Marica Žanetić Malenica
Snimili: M. Žanetić Malenica
i Šime Strikoman

HE Jaruga II u Nacionalnom
parku Krka, gdje je započelo
više od stoljetnog *druženja*
prirode i hidroelektrana

U spomen jednom od prvih izmjeničnih sustava u svijetu

Šibenik predstavlja začetak elektroenergetike u Hrvatskoj i povijesni je prethodnik HEP-a, a Hrvatska je prva zemlja u regiji sa spomen-pločom IEEE-a na ostacima najstarije izmjenične javne hidroelektrane - sastavnice prvog elektroenergetskog sustava na tlu Hrvatske i među prvima u svijetu

IEEE MILESTONE IN ELECTRICAL ENGINEERING
AND COMPUTING

Elektroenergetski sustav Krka-Šibenik, 1895.

Dana 28. kolovoza 1895 električna energija proizvedena na ovome mjestu prenesena je do grada Šibenika, gdje je preko šest transformatora napajala veći broj uličnih svjetiljaka. Taj sustav proizvodnje, prijenosa i distribucije električne energije jedan je od prvih cjelovitih višefaznih izmjeničnih sustava u svijetu i ostao je u pogonu sve do Prvoga svjetskog rata.

Povukavši zastavu IEEE-a, predsjednik IEEE-a Peter Staecker otkrio je spomen-obilježje (*IEEE Milestone In Electrical Engineering And Computing*) - dvije ploče s prigodnim tekstom na hrvatskom i engleskom jeziku

Predsjednik Uprave Tomislav Šerić i član Uprave dr. sc. Ivan Matasić uz agregat HE Jaruga II. na ishodištu elektroprivredne djelatnosti u Hrvatskoj

Nakon službenog dijela EUROCON-a 2013, održanog u Zagrebu, IEEE je 5. srpnja postavio spomen-obilježje na ostacima građevine negdašnje Hidroelektrane Krka (kasnije nazvane Jaruga I) na Skradinskom buku u Nacionalnom parku Krka.

Dio sudionika Konferencije i predstavnike IEEE-a, ispred Hidroelektrane Jaruga II (nasljednice HE Krka, odnosno Jaruga I, izgrađena 1903. u neposrednoj blizini), dočekali su čelnici HEP-a, predvođeni predsjednikom Uprave Tomislavom Šerićem i članom Uprave dr. sc. Ivanom Matasićem.

Nakon što su prve dojmove o rijeci Krki i njenim slapovima uvaženi gosti stekli obilaskom NP Krka, Dario Miorin - rukovoditelj HE Jaruga II ih je upoznao s uzbudljivom poviješću nastanka jednog od prvih cjelovitih, tada suvremenih elektroenergetskih sustava u svijetu, krajem 19. stoljeća. Izložio je kratki pregled tijeka izgradnje HE Krka 1895. (kasnije Jaruga I) te potom 1903. i HE Jaruga II, informirajući ih o tehničkim značajkama s još uvijek važnim proizvodnim doprinosom našem sustavu "starice lijepa lica" - kako je on nazvao HE Jaruga II.

Prvo spomen-obilježje IEEE u Hrvatskoj

Nakon razgledavanja strojarnice HE Jaruga II, u kojoj je agregat B bio u pogonu, a agregat A u redovnom godišnjem remontu, sudionici događaja otišli su na mjesto gdje je bila locirana HE Krka, odnosno HE Jaruga I. Tamo je na ostacima njene građevine IEEE odlučio postaviti svoje prvo spomen-obilježje u Hrvatskoj. Takvu zamisao obrazložio je prof.dr.sc. Igor Kuzle - donedavni predsjednik Hrvatske sekcije IEEE-a:

Šibenik predstavlja začetak elektroenergetike u Hrvatskoj i povijesni je prethodnik Hrvatske elektroprivrede. Hrvatska je prva zemlja u regiji koja će dobiti takvu spomen-ploču IEEE-a na mjestu svoje najstarije izmjenične javne hidroelektrane. Ona je, kao sastavnica prvog cjelovitog elektroenergetskog sustava na tlu Hrvatske, puštena u pogon 28. kolovoza 1895. godine, samo dva dana nakon puštanja u pogon jedne od najpoznatijih velikih hidroelektrana na izmjeničnu struju na Nijagarinim slapovima u SAD-u. Električnom energijom napajala je grad Šibenik na udaljenosti od 11 kilometara, čime je zaokružen i u pogon pušten jedan od prvih cjelovitih višefaznih elektroenergetskih sustava u svijetu, sustav HE Krka.

Aktualni predsjednik HS IEEE (od 2013.), prof.dr.sc. Mislav Grčić ukratko je predstavio Hrvatsku sekciju, koja broji 800 članova - inženjera elektrotehnike i računarstva, izrazivši osobito zadovoljstvo što je među njima čak 300 studenata.

Krka - dar Božji i dar ljudskog uma

U ime obitelji Šupuk, okupljenima se obratio Dražen Šupuk - praunuk Ante viteza Šupuka, tadašnjeg gradonačelnika Šibenika i vizionara koji je dao potporu inicijativi Vjekoslava pl. Meichsnera - šibenskog gradskog namjernika, i njegovog sina Marka Šupuka te uložio značajna sredstva da se na Skradinskom buku ostvari genijalna Teslina ideja izmjeničnog sustava. Tom prigodom je rekao:

- Srdračno vas pozdravljam na stoljetnom posjedu obitelji Šupuk, počašćen i uvijek iznova uzbuđen pri svjedočenju činjenici kako je naš prapradjed i pradjed

Dario Miorin - rukovoditelj HE Jaruga II, uzvanike je upoznao s uzbudljivom poviješću nastanka sustava Krka-Šibenik, kao i s tehničkim značajkama HE Jaruga

Uz objašnjenja Marka Delimara - tajnika IEEE-a, P. Staeckeru je u strojarnici HE Jaruga II bilo zanimljivo staro (i još uvijek radno) postrojenje

učinio nešto što je u to vrijeme, na zalasku 19. stoljeća, još uvijek bilo - nezamislivo. Taj revolucionarni događaj je promijenio sudbinu Šibenika i omogućio da se razvije u moderan grad. Ante Šupuk, njegov sin i inženjer Meichsner zaslužni su što rijeka Krka nije samo dar Božji, već i dar ljudskog uma. Predsjednik Uprave HEP-a T. Šerić pozdravio je sve nazočne, uz podsjećanje da je upravo tu, gdje su bili instalirani prvi kilovati snage, započelo više od stoljeća dugo *druženje* prirode i hidroelektrana te napomenuo:

- Danas se HEP može podičiti s više od četiri tisuće megavata instalirane snage za proizvodnju električne energije, no još uvijek nailazi na otpor pri izgradnji novih, tako potrebnih proizvodnih postrojenja.

Nakon prigodnih obraćanja, spomen-ploče na hrvatskom i engleskom jeziku postavljene na ostacima zidina bivše HE Krka otkrio je predsjednik IEEE-a Peter Staecker, uz *asistenciju* Martina Bastiaansa - predsjednika IEEE Regije 8 (kojoj pripada Hrvatska) i Marka Delimara - tajnika IEEE-a.

P. Staecker je osobito zahvalio HEP-u i naglasio da je za ovu prigodnu svečanost postavljena posebna zastava Organizacije kojom predsjedava.

Čelnici IEEE-a uz turbinsko kolo HE Krka - za sjećanje